

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

Н. В. Лазебна

Конспект лекцій
з дисципліни «Фахова компетентність сучасного перекладача»
для магістрантів спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації 035.04
“Германські мови та літератури (переклад включно)”
усіх форм навчання

2018

Конспект лекцій з дисципліни «Фахова компетентність сучасного перекладача» для магістрантів спеціальності 035.04 “Германські мови та літератури (переклад включно)” усіх форм навчання / Укл.: Н. В. Лазебна. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. – 30 с.

Укладач: Н. В. Лазебна, к. філол. н., доцент

Рецензент: М. О. Кузнецова, к. філол. н., доцент

Відповідальний за випуск: Н. В. Лазебна, к. філол. н., доцент

Затверджено на засіданні кафедри
теорії та практики перекладу
Протокол № 4 від 04.12.2017

Затверджено на засіданні Навчально-методичної
комісії Гуманітарного факультету
Протокол № 3 від
25.01.2018

ЗМІСТ

Лекція 1. Компетенція з надання послуги перекладу	4
Лекція 2. Мовна компетенція перекладача	7
Лекція 3 Міжкультурна компетенція перекладача	8
Лекція 4. Інформаційна компетенція перекладача	12
Лекція 5. Тематична компетенція перекладача	16
Лекція 6. Технологічна компетенція	22
Перелік корисних технічних засобів.....	23
Список використаних джерел	26
Інформаційні ресурси	29

Лекція 1

Компетенція з надання послуги перекладу

Згідно з Європейською магістерською програмою з перекладу (EMT), створену за ініціативи Генерального директорату Єврокомісії з питань перекладу і в тісній співпраці з визнаними академічними експертами в галузі перекладу виокремлено стандартні компетентності, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутніх перекладачів та створенню справжнього європейського ринку кваліфікованих перекладачів через застосування відповідних стратегій щодо розвитку фахової компетентності сучасних перекладачів, яке стосуватиметься різних навчальних дисциплін, спрямованих як на технічну орієнтованість перекладача, його мовну компетентність, так і на інші інтегруючі професійні компетенції. Компетенція з надання послуги перекладу включає в себе розуміння соціальної ролі перекладача; його відповідність вимогам ринку праці; вміння вести переговори з клієнтом; планування та управління часом, стресом, бюджетом роботи; співпраця у команді, професійна етика, “професійна гнучкість” та інше.

Загалом, перекладацька компетенція (translation competence), тобто здатність продукувати прийнятний ТП, відокремлюється від ширших сфер компетенції перекладача (translator's competence). Фахова компетентність перекладача (ФКП), тобто експертна система, яка не є автоматично притаманною будь-якому білінгву, а потребує особливого формування, що відбувається у процесі спеціального організованого навчання. Дотримуючись принципу ієрархічності, складові ФКП логічно було б називати компетенціями, а елементи останніх – субкомпетенціями, включити п'ять компетенцій: *білінгвальну, екстралінгвістичну, перекладацьку, особистісну та стратегічну*. Компетенція з надання послуг перекладу або *особистісна компетенція* включає також психофізіологічний компонент (когнітивні, психомоторні та поведінкові механізми – пам'ять, увагу, психологічна стійкість, критичне відношення тощо), морально-етичну субкомпетенцію (почуття відповідальності за якість власної праці; об'єктивність та надійність; скромність, ввічливість, дотримання конфіденційності), субкомпетенцію самовдосконалення (готовність та потреба у постійній самоосвіті та розвитку), а також фахово-соціальну субкомпетенцію (прийоми та норми спілкування у професійному середовищі, вміння пропонувати свої послуги на ринку праці, укладати

договір на виконання перекладу, співпрацювати з фахівцями у відповідній галузі тощо).

Перекладач повинен відмінно володіти іноземною мовою. Але передусім він повинен досконало знати свою рідну мову і бути загалом ерудованою начитаною людиною, яка постійно здійснює самоосвіту і стежить за цікавими та загальними подіями у світі. Перекладач повинен дотримуватися певних моральних принципів. За Алексеевою [1, с. 16] основні правила перекладацької етики або як їх ще називають «моральний кодекс перекладача» включає такі пункти, наведені далі.

1. Перекладач не співрозмовник і не опонент клієнта, а *транслятор*, який перевиражає усний чи письмовий текст, створений на одній мові, у текст іншою мовою.

2. Із цього випливає, що *текст* для перекладача є *недоторканим*. Перекладач не має права на власний розсуд змінювати текст під час перекладу, скорочувати його чи розширювати, якщо замовник не ставив додаткового завдання адаптації, вибірки, додавань тощо.

3. Під час перекладу перекладач за допомогою відомих йому професійних дій завжди намагається максимальною мірою передати *інваріант* вихідного тексту.

4. У деяких випадках у ситуації усного послідовного чи синхронного перекладу перекладач виявляється особою, наділеною також і *дипломатичними* повноваженнями (наприклад, під час перекладу висловлювань великих політиків при міжнародних контактах). Якщо ці дипломатичні повноваження за перекладачем визнані, він має право погрішити проти точності вихідного тексту, виконуючи функцію допоміжної особи у підтримці дипломатичних відносин, перешкоджаючи їхньому ускладненню, проте при цьому не зобов'язаний захищати інтереси якоїсь однієї сторони.

5. В інших випадках перекладач не має права втручатися у стосунки сторін, так само, як і виявляти особисту позицію щодо змісту тексту, що перекладається.

6. Перекладач зобов'язаний зберігати конфіденційність стосовно змісту матеріалу, який він перекладає і без потреби не розголошувати його.

7. Перекладач зобов'язаний відомими йому способами забезпечувати високий рівень компетентності у сферах мови оригіналу, мови перекладу, техніки перекладу і тематики тексту.

8. Перекладач має право вимагати усіх необхідних умов для забезпечення високого рівня перекладацької компетентності, в тому числі і відповідних умов для своєї праці (у разі усного перекладу – надійності транслявальної апаратури, за необхідності – зниження темпу мовлення оратора; у випадку синхронного перекладу – надання промов ораторів заздалегідь, перерв у роботі для відпочинку тощо, під час письмового перекладу – надання довідкової та іншої літератури до теми).

9. Перекладач несе відповідальність за якість перекладу, а у випадку, якщо переклад художній чи публіцистичний, має на нього авторське право, захищене законом, і під час публікації перекладу його ім'я обов'язково повинно бути вказане.

Ефективне резюме перекладача

1. Краще всього, якщо ваше резюме буде складено на всіх мовах, якими ви володієте, включаючи російську. Це дозволить роботодавцю оцінити ваш стиль викладу і подачу матеріалу.

2. Обов'язково, навіть якщо ваше резюме буде надруковано на папері, а, тим більше, якщо воно буде відіслано по електронній пошті, зробіть заголовок і напишіть назву теми: «Резюме Петра Петровича Петрова на посаду перекладача».

3. В анкетній частині вкажіть своє прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, громадянство. Перерахуйте професії, якими ви володієте із зазначенням мовами: перекладач, журналіст, редактор. Непогано, якщо ви докладете до резюме невелику фотографію, вона повинна бути офіційною, в діловому костюмі або плаття. Вкажіть свої паспортні дані і контактні телефони, поштову адресу і адресу електронної пошти, ICQ.

4. В основній частині резюме вкажіть загальний стаж перекладацької діяльності і той рівень, яким ви володієте для кожного з відомих вам мов, спеціалізацію переказів. Якщо ви — технічний перекладач, то слід вказувати більш 3-4 широких областей, щоб у роботодавця не склалося враження, що ви знаєте предмет не дуже глибоко.

5. Перерахуйте розцінки на послуги, що надаються, норму перекладаються слів за день. Відобразіть свої запити з усного перекладу, можливість виїзду у відрядження. Дайте розцінки за переклад з відео або аудіо носіїв.

6. Перерахуйте використовуване програмне забезпечення: програми перекладу, електронні словники, офісні та інші спеціальні програми, у тому числі для обробки зображень. Вкажіть операційну систему, відзначте наявність додаткового обладнання: веб-камери, мікрофона, сканера, принтера, факсу і цифрового фотоапарата.

7. Якщо ви хочете працювати з іноземним роботодавцем, в парі-трійці пропозицій вкажіть причини, за якими ви вибрали собі таку спеціалізацію. Якщо роботодавець — вітчизняний, то це можна не писати, а перейти відразу до розповіді про досвід роботи. Організації та періоди, які ви працювали в них, перераховуйте у зворотному хронологічному порядку, також вкажіть і освітні установи, які ви закінчили.

8. Окремим пунктом перерахуйте найбільш великі проекти, в яких ви брали участь в якості перекладача. Якщо ваші переклади опубліковані, пошліться на них. Відобразіть своє членство в професійних спілках та об'єднаннях. Якщо ви розширювали практику за кордоном, відобразіть і цей факт, а також вкажіть, в яких тренінгах і конкурсах ви брали участь.

Якщо у вас є рекомендації, то перерахуйте тих, хто їх складав, із зазначенням прізвища, імені-по батькові, посади, організації, поштової адреси та контактного телефону. Дайте посилання на ваше портфоліо в інтернеті. Перерахуйте способи оплати за вашу роботу.

Вимоги до тестових перекладів

Переклад тестового фрагмента - це «лакмусовий папірець», що дозволяє працедавцеві оцінити професійний рівень перекладача, а перекладачеві — показати себе з найкращого боку. Ще одне - переклад має бути охайним. Помарки і граматичні помилки повинні бути повністю виключені. Слід, по можливості, зберігати форматування оригіналу, розбивку на абзаци, шрифт і т.п. Якщо перекладач залишає багато «сміття» в тестовому перекладі, коли він не обмежений тимчасовими рамками і має чудову можливість «поритися в словниках», «погуглити» і пару-трійку раз «пройтися» по вже готовим перекладам, то немає ніякої надії, що в реальній роботі він раптом проявить незвичайне завзяття.

Кілька прикладів з серії «як не треба перекладати» (речення взяті з отриманих від перекладачів тестових фрагментів):

1) Авіаційне устаткування

An example of the type of equipment commonly used by western operators is the Dukane (DK 100) beacon. – Прикладом типу обладнання, зазвичай використовуваного західними *операторами*, є маяк Dukane (DK 100).

В даному контексті "operators" слід перекладати як «експлуатанти». «Помилковий друг перекладача» у всій красі.

2) Буріння свердловин

Higher technology solutions are available such as magnetic ranging used in junked or blowout well intercepts, or electrically exciting *the casing* of an existing wellbore (assuming good subsurface formation conductivity), but both at a substantial increase to the drilling cost. – Можна застосувати більш передові технічні рішення такі, як магнітолокація, використовувана в перетинах зашламованих або відкрито фонтануючих свердловин, або електричне збудження *кожуха* вже існуючого ствола свердловини (за умови гарної провідності підземних порід), але використання обох цих рішень призведе до значного збільшення вартості буріння. В Мультирані є значення «обсадна колона». У свердловин не буває «кожухів».

Лекція 2.

Мовна компетенція перекладача

The Common European Framework of Reference for Languages was produced in order to provide — a common basis for the elaboration of language syllabuses, curriculum guidelines, examinations, textbooks, etc. across Europe (CEFR, 2001:1). According to this manual, the communicative situations in which users and learners have to function entail the successful completion of certain tasks and activities. To this end, they —draw upon a number of competences developed in the course of their previous experience (CEFR, 2001: 101). At the same time, —participation in communicative events (including, of course, those events specifically designed to promote language learning) results in the further development of the learner's competences, for both immediate and longterm use (CEFR, 2001: 101). As a matter of fact, all human competences play a part in the language user's ability to communicate, and can in turn be considered as components of the communicative competence. Nevertheless, they may be categorized into competences more or less closely related to the linguistic

competence. Here is the classification offered by the CEFR: A. General competences Declarative knowledge (savoir) Knowledge of the world Sociocultural knowledge Intercultural awareness Skills and know-how (savoir-faire) Practical skills and know-how Intercultural skills and know-how 'Existential' competence (savoir-être) Ability to learn (savoir-apprendre) Language and communication awareness General phonetic awareness and skills Study skills Heuristic skills B. Communicative language competences Linguistic competences Lexical competence; Grammatical competence; Semantic competence; Phonological competence; Orthographic competence; 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics May 5-7 2011 Sarajevo 1186 Orthoepic competence. Sociolinguistic competence Politeness conventions Expressions of folk wisdom Register differences Pragmatic competences Discourse competence Functional competence

Лекція 3

Міжкультурна компетенція перекладача

Можна зустріти чимало казусів, пов'язаних з міжкультурної комунікацією. Частина з них пов'язана виключно з мовними проблемами. Так, одна з відомих помилок була допущена компанією Pepsi, яка дослівно переклала на китайську мову свій головний рекламний девіз Come alive with the Pepsi generation! Слоган отримав несподівано шокуєче звучання китайською: Пепсі змусить ваших предків піднятися з могили. Інші помилки породжуються незнанням реалій іншої культури.

Поняття «міжкультурна комунікація» прийшло до нас з англійської мови і позначає обмін інформацією між людьми різних культур. Основи міжкультурної комунікації були закладені антропологом Е. Холлом і лінгвістом Дж. Трейгера, які працювали в період з 1951 по 1955 рік у Інституті закордонної служби, створений при Держдепартаменті США для підготовки дипломатів і фахівців для роботи за кордоном. Результатом їхньої спільної роботи став навчальний посібник «Аналіз культури». В сучасних умовах завдання перекладача полягає не тільки в перекладі як такому, а й в управлінні розумінням суб'єктами міжкультурного спілкування реалій іншої культури. На думку С. Г. Тер-Минасової, визначення міжкультурної комунікації

очевидно з самого терміна: це спілкування людей, що представляють різні культури. Е. М. Верещагін і В. Г. Костомаров визначають міжкультурну комунікацію як адекватне взаєморозуміння двох учасників акту комунікації, які належать до різних національних культур. Формування міжкультурної компетенції студента являє собою процес придбання нових знань, навчання розуміти свою власну культуру і культури інших народів.

Професія перекладача як міжкультурного посередника, специфіка його професійної діяльності досліджувалися в працях В. Н. Комісарова, Л. К. Латишева, Р. К. Міньяр-Белоручева, А. Д. Швейцера, А. П. Чужакіна та ін. Міжкультурні розбіжності призводять до конфліктів. Так, в Японії не прийнято говорити «ні», не використовуються негативні дієслівні форми, щоб уникнути конфронтації. Китайці вважають за краще слову «ні» фразу, яка в перекладі означає «ми розглянемо і обговоримо це пізніше» і є ввічливою формою негативної відповіді.

Перекладач – посередник в міжкультурній комунікації, проміжний діяч, здатний до зближення «своєї» і «чужої» культур. У цих умовах на перекладача лягає багатофункціональна роль – донести переклад до адресата, правильно забезпечивши його необхідними історичними, географічними та етнічними екскурсами. Таким чином, у програмі підготовки перекладачів необхідний перехід від освоєння міжкультурної комунікації на дисциплінарному і міждисциплінарному рівнях до створення інтегрованих курсів літератури, культури, історії, релігії, мистецтва народів світу. При цьому потрібно вирішити такі завдання:

- встановити співвідношення лінгвістичних і загальнокультурних компонентів змісту професійної освіти перекладачів та шляхи їх адекватної інтеграції;
- визначити ефективні способи прищеплення учням культури комунікації, поваги до інших культур, образам мислення і життя;
- сформувати мовну картину світу, яка може визначатися у носіїв різних мов різними концептуально-когнітивними тезаурусами, в результаті чого виникає ефект квазірозуміння, ховається зародок майбутнього конфлікту на тлі вербальної згоди;
- створити антологію прецедентних текстів (тобто текстів, що увійшли в національну свідомість і соціокультурний контекст), які повинен знати перекладач на рівні носія мови;

– розробити словник концептів міжкультурної комунікації: російської, європейської, світової культур. Необхідно продовжити дослідження перерахованих аспектів проблем і бачать можливість створення нового інтегрованого курсу для студентів-перекладачів, глосарію концептів, антології прецедентних текстів, аудіо- і відеоматеріалів спеціальної тематики

До компонентів культури, що мають національно-специфічне забарвлення, можна віднести як мінімум наступні:

а) традиції (або стійкі елементи культури), а також звичаї (які визначаються як традиції в «соціонормативній» сфері культури) і обряди;

б) побутову культуру, тісно пов'язану з традиціями, внаслідок чого її нерідко називають традиційно-побутовою культурою;

в) повсякденна поведінка (звички представників певної культури, прийняті в деякому соціумі норми спілкування), а також пов'язані з ним мімічний і пантомімічний коди, що використовуються носіями певної лінгвокультурної спільності;

г) «національні картини світу», що відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, національні особливості мислення представників тієї або іншої культури;

д) художню культуру, яка відображатиме культурні традиції того чи іншого етносу.

Труднощі, зумовлені міжкультурними розбіжностями “реалії” – це слова (і словосполучення), які називають об’єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого; як носії національного та/або історичного колориту вони, як правило, не мають точних еквівалентів в інших мовах, і, відповідно, не підлягають перекладу “на загальних підставах”, а потребують особливого підходу”. Українська дослідниця Р. П. Зорівчак зазначає, що “на відміну від інших лексем які несуть у собі відбиток національної своєрідності, культурна інформація реалій є “етноунікальною”. Якщо слово – це мікросвіт у якому відображено певний фрагмент реальності, правильне або неправильне уявлення про неї, то реалія, завдяки етнокультурному компоненту, особливо виділяється щодо цього. І якщо у процесі перекладу відбувається зближення, зіткнення не тільки різних мовних систем, а й різних культур і цивілізацій, то особливо рельєфно цей процес виступає саме при перекладі реалій”. Р. П. Зорівчак надає наступне визначення

реаліям: “реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови-сприймача”.

Алюзія (лат. *allusio* — натяк, жарт) — стилістична фігура, що містить указівку, аналогію чи натяк на певний історичний, міфологічний, літературний, політичний або ж побутовий факт, закріплений у текстовій культурі або в розмовному мовленні.

Соціолінгвістика — це розділ мовознавства, що вивчає обумовленість мовних явищ і мовних одиниць соціальними факторами: з одного боку, умовами комунікації (часом, місцем, учасниками, цілями і т. п.), з іншого боку, звичаями, традиціями, особливостями суспільного і культурного життя.

Лінгвокраїнознавство — це дидактичний аналог соціолінгвістики, розвиває ідею про необхідність злиття навчання іноземної мови як сукупності форм вираження з вивченням суспільного і культурного життя носіїв мови.

Реальна картина світу — це об’єктивна позалюдська даність, це світ, що оточує людину. Культурна (понятійна) картина світу — це відображення реальної картини через призму понять, сформованих на основі уявлень людини, отриманих за допомогою органів чуттів і пройшли через його свідомість, як колективне, так і індивідуальне. Значить, мовна картина світу в повному обсязі поглинена культурною, якщо під останньою розуміти образ світу, переломлений у свідомості людини, тобто світогляд людини, що створив в результаті його фізичного досвіду і духовної діяльності.

Хоча безеквівалентність і неповна еквівалентність досить поширене явище в різних мовах, передбачається, що більшість слів в різних мовах еквівалентні, в їх основі полягає міжмовне поняття, тобто вони містять однакову кількість понятійного матеріалу, відображають один і той же шматочок дійсності. Вважається, що цей пласт лексики найбільш простий для засвоєння і перекладу. Але мова складається не з понять, а семантика слова не вичерпується одним лише лексичним поняттям. Проблемаю лексико-фразеологічної сполучуваності є конфлікт між культурними уявленнями різних народів про ті предмети і явища дійсності, які позначені «еквівалентними» словами цих мов.

Лекція 4.

Інформаційна компетенція перекладача

Стратегічна. Для успішного виконання замовлення перекладач повинен швидко визначити для себе етапи і шляхи інформаційного пошуку. Для цього необхідно чітко уявляти собі мету пошуку і вид запитуваної інформації, наприклад: поповнення знань в певній області; знайомство з конвенціями певного типу текстів; пошук варіантів перекладу; пошук еквівалентів; розшифровка та переклад абrevіатур; перевірка знайдених варіантів перекладу. Вид інформації: тематично-орієнтовані тексти; «модельні» тексти; довідкова / спеціальна література; абrevіатура / слово / речення. Виділяють п'ять основних областей, в яких Інтернет незамінний для перекладача: 1) швидкий доступ до величезних масивів довідкової інформації: електронні словники, енциклопедії, глосарії, різноманітні термінологічні ресурси; 2) використання Мережі як універсального багатомовного корпусу текстів, з якого можна черпати різноманітну лінгвістичну інформацію, що істотно підвищує якість перекладу; 3) отримання фонових відомостей з предметної області тексту, що перекладається; 4) використання спеціалізованих перекладацьких і лінгвістичних ресурсів; 5) оперативний зв'язок: електронна пошта і інші засоби комунікації полегшують і прискорюють обмін інформацією з замовниками і колегами, роблячи перекладача незалежним, а ринок перекладацьких послуг - глобальним.

В процесі інформаційного пошуку перекладач має справу з різними ресурсами і джерелами. Тут важливо виробити навички та вміння по «фільтрації» джерел інформації на предмет їх надійності. Важливим критерієм залишається критерій релевантності щодо якості пошукових систем, так і знайденої інформації. Критичне ставлення до масиву доступних ресурсів допомагають сформулювати наступні питання:

- Хто є автором тексту?
- Що являє собою інтернет джерело, яка у нього адреса, чи є контактні дані?
- Яка мета публікації знайденого тексту і передбачувана цільова група?
- Яке оформлення сайту / тексту?

- Наскільки актуальна інформація на розглянутому сайті і який термін існування даного сайту?
- Якою мірою стиль сайту дозволяє судити про об'єктивність, нейтральності та фактологічності представленої інформації?
- Які посилання містить інформація на сайті?
- Чи містить сайт коментарі автора і / або користувачів про його надійність і якість?

Формулювання завдань може звучати так: 1. Знайдіть інформацію про те, що таке підприємство спочатку українською мовою, потім іноземною. 2. Якими сайтами ви користувалися? 3. Чи повністю інформація іноземною мовою відповідає інформації українською мовою? 4. Знайдіть визначення, переваги і недоліки наступних форм власності, а також їх еквіваленти іноземною мовою: індивідуальне підприємство; товариство; корпорація. 5. Знайдіть інформацію, чим відрізняється філіал від дочірньої фірми / компанії. Результати цього завдання дозволяють оптимізувати процес письмового та усного перекладу, оскільки виводять загальні фонові знання студентів на необхідний і достатній рівень. Іншим інтегрованим завданням для інформаційного пошуку є переклад аббревіатур форм власності, що зустрічаються на заняттях усного та письмового перекладу.

Спираючись на власний досвід, наведемо наступні теми для обговорення: пошук відповідей посад, пошук на сайтах і робота з онлайн-словниками (двомовними одномовними); пошук і переклад топонімів. Правила перекладу власних назв: транскрипція, голосові онлайн-програми; пошук ідіоматичних виразів на ДМ і їх переклад на ПМ та ін. За підсумками цього курсу студентам пропонується скласти сайтографію, релевантну для професійної діяльності. Обов'язковою умовою є «загальна скарбничка» сайтів, якою можуть користуватися всі члени певного колективу.

On Information Competence, Literacy and Behaviour

Translators' information competence—also referred to as “documentary competence”, “research competence” or “instrumental competence” in the translation studies literature—is typically situated within multidimensional notions of translation competence. The importance that the former is given within the latter thus varies according to different multi-competence models of translation. Here, skills and knowledge are usually clustered around a number of interrelated sub-competences that make up the

notion of translation competence. PACTE, for example, views translators' instrumental sub-competence as being "made up of knowledge related to the use of documentation sources and information technologies applied to translation". Translators' information competence has also been defined from the perspective of translation-oriented documentation and hence referred to as "documentary competence". Within the area of translation-oriented documentation we also find specific models for the development of

information competence for translators, such as the one proposed by Pinto Molina and Sales Salvador and known as "INFOLITRANS" (information literacy for translators). This model draws, among others, on information literacy competency standards like the ones developed by the Association of College & Research Libraries (ACRL 2000). The ACRL—a division of the American Library Association (ALA)—defines information literacy as "a set of abilities requiring individuals to recognize when information is needed and have the ability to locate, evaluate, and use effectively the needed information". It is a term widely used within the area of higher education in connection with the instruction of information skills that may form the basis for lifelong learning. It is therefore a notion "common to all disciplines, all learning environments, and all levels of education". Like information literacy, the term "information behaviour" (IB) is only starting to be used in the translation studies literature. This term is commonly used within the disciplines of library and information science (LIS), information studies, user studies and documentation. Although the notion of information behaviour—like the notions of information, instrumental and documentary competence—is not necessarily linked to the instruction of information skills, it does involve "those activities a person may engage in when identifying his or her own needs for information, searching for such information in a way, and using or transferring that information". Furthermore, information behaviour—like information, instrumental and documentary competence as well as information literacy—is a rather broad concept that may apply to a wide range of information sources in various formats. Yet, due to technological changes and the proliferation of online information resources, it is above all users' web search behaviour that has become a popular object of study in the aforementioned disciplines (i.e. LIS, information studies, user studies and documentation). Much that is known today about users' information search behaviour on the web is derived from so-called "web searching studies", in particular qualitative studies "that have followed searchers throughout the process on

a few questions”. Web searching (or web-based information search) is a notion that can be found under different headings such as information behaviour (IB); information seeking (IS) or information-seeking behaviour (ISB); information retrieval (IR); and interactive information retrieval (IIR), among others. Most importantly, it is a notion typically restricted to the use of IR systems such as popular search engines. In this paper, however, I will use web searching to refer to all kinds of online actions carried out to seek and retrieve information on the web, i.e. it is not limited to the use of search engines only.

Information Literacy Acquisition in Translator Training

The importance of acquiring information literacy in translator training has long been recognized by the teaching community. In Spain, for example—a country with a significant number of translator training institutions¹—the development of (online) information skills typically takes place within a core course known as “Documentary Research Applied to Translation” (*Documentación Aplicada a la Traducción*) that has been part of the four-year undergraduate degree in translation and interpreting ever since it was first introduced in 1991. Credits corresponding to both core and optional courses within this four-year degree are distributed across a two-year first cycle followed by a two-year second cycle. Documentary research for translators is mostly taught in the second year of the first cycle (i.e. in the second year of study) and is typically worth four credits (out of 240 credits needed to complete the degree). Although universities can vary the number of credits in each specific area, the core content in translation and interpreting degrees remains practically the same throughout the entire Spanish university system. Yet, despite the apparent rigidity of this system, additional instruction aimed at developing information skills may also take place within

optional courses that make up the curriculum, such as “Computer Science (or IT) Applied to Translation”, “Terminology” or “Electronic Tools and Resources for Translation”. The importance that online information skills are given within the curriculum is in fact highlighted in Pinto Molina and Sales Salvador’s (2008b) survey of information literacy instruction in Spain. Here, the authors found that, well ahead of the rest of the items, the translation and interpreter trainers see the first need of a specialized translator as being the skill of information search (68%). This is followed by subject knowledge (34%), which is, after all, the product of a sound global information competence that is continually being enriched and updated for whatever field of expertise. Nevertheless, when teachers were asked which

elements they thought needed to be added to the curriculum where they felt “students had not yet acquired the necessary [information] skills”, they suggested “reinforcing knowledge of *documentation techniques in general*” (ibid.) and of information search in particular (ibid: 62). With regard to the latter, Pinto Molina and Sales Salvador state that “teachers are no doubt aware that their students tend to conduct their information searches in an intuitive fashion, low on structuring and only vaguely systematized, and suppose that a search engine like Google ‘knows everything’” (ibid.).

Лекція 5.

Тематична компетенція перекладача

Тематика перекладу – досить умовне віднесення перекладного тексту або усного виступу до певної предметної області. З точки зору перекладацької практики тут виникає маса проблем. По-перше, якщо навіть поділити все поле перекладів на досить великі ділянки, то таких областей виявиться 100-200 і більше. Щоб переконатися в цьому, досить відвідати десяток сайтів різних перекладачів і звести в єдиний список ті галузі перекладу, які вони вказують. Це тільки на перший погляд здається, що всі переклади можна поділити на економічні, політичні, юридичні, технічні, медичні.

Є стандартні договори, які можна перекладати майже під копірку. Є тексти законів і нормативних актів, де зайву крапку поставити не можна, навіть якщо в оригіналі речення довжиною на цілу сторінку. Не існує просто «економічних» текстів: є макроекономіка і мікроекономіка, фінанси і бухгалтерський облік, банківська справа, біржова справа і т.д. Насправді, алгоритм перекладу залежить не стільки від тематики, скільки від інших, чисто прагматичних чинників: складність тексту, насиченість його спеціальними термінами, чіткість викладу думки, доступні допоміжні та довідкові матеріали, достатність часу для виконання перекладу і т.д.

Стратегія і тактика перекладу тексту з лісівництва мало чим відрізняється від стратегії і тактики перекладу тексту з виробництва мінеральних добрив. У будь-якому спеціальному тексті перекладач повинен спочатку вникнути в тематику (якщо вона йому спочатку не дуже знайома), усвідомити собі загальний зміст тексту, визначитися зі значеннями і варіантами перекладу для ключових термінів і потім

шляхом поступового набліження конструювати і оптимізувати переклад.

EMT Translator Competences: Thematic competence

Knowing how to search for appropriate information to gain a better grasp of the thematic aspects of a document (cf. Information mining competence) Learning to develop one's knowledge in specialist fields and applications (mastering systems of concepts, methods of reasoning, presentation, controlled language, terminology, etc.) (learning to learn) Developing a spirit of curiosity, analysis and summary

Specialized translation is a term and concept used in the translation business and in translation schools. A text to be translated is specialized if translating it calls for knowledge in some field that would not normally be part of a translator's or translation student's general knowledge.

The word 'specialized' applies differently to translators and to texts. Some translators work in a variety of fields (such as law, finance, medicine or environmental sciences), while others are 'specialized' or 'specialists' in the sense that they work exclusively in just one or two fields. In order to understand the specialized text that is to be translated, and write the translation, the translator must have or acquire somewhat advanced or even highly advanced concepts of the relevant field.

Understanding is necessary because translation is not a matter of replacing words in one language with words in another. Translators have to be able to guarantee that their translations have more or less the same meaning as the text in the original language. If they do not have a fairly good understanding of what the writer of that text was trying to say about the subject matter, then no such guarantee can be given.

Here are some examples of the ways the term specialized translation has been used. Some people use technical translation, pragmatic translation or LSP translation as synonyms (LSP = language for special purposes or language for specific purposes).

1) "Specialized translation covers the specialist subject fields falling under non-literary translation, the best known of which include science and technology, economics, marketing, law, politics, medicine and mass media...as well as lesser researched areas such as maritime navigation, archaeology...."

2) "Due to the semantic ambiguity of the English adjective 'technical', the term can relate to content either from technology and engineering or from any specialized domain. In this article, the term is understood in the narrower

sense. In the broader sense, the activity is also called 'specialized translation'. Much of what is said here about technical translation equally holds for specialized translation and to some extent also for specialized communication in general."

3) "I felt that a journal dedicated to specialised translation was needed, both to promote research in non-literary communication and to exchange information between translators, subject-field specialists and academics."

As can be seen, specialized translation is often defined by contrast with literary translation, though one person has written an entire book opposing this view. Much translation theory has been rooted in literary translation even though, in today's world, most translation is not literary (figures are hard to come by, though most people in the field would probably agree). Note that apparently similar terms in other languages (French 'traduction spécialisée', German 'Fachübersetzung') are not necessarily used with the same range of meanings as the English term specialized translation.

Паралельні корпуси і область їх функціонування

Ефективним для розвитку тематичної компетенції є паралельні корпуси. У завданнях навчання перекладу паралельні корпуси текстів можуть розглядатися як реферативна інформація і надавати зразки професійного перекладу при вивченні прийомів і способів перекладу. У завданнях навчання іноземної мови такі корпуси дозволяють підібрати можливі еквіваленти досліджуваної лексики, простежити її значення і функції в тих чи інших контекстах.

Паралельний корпус (Parallel Corpora) - це електронний аналог паралельних перекладних текстів, як правило складається з безлічі блоків "текст-оригінал і один / кілька його перекладів". Електронні тексти в корпусі можуть являти собою цілий оригінальний мовний твір або будь-яку його частину. В сучасній корпусній лінгвістиці виділяється два види паралельних корпусів: 1) багатомовний, або Comparable (Multilingual) Corpora; 2) перекладний, або Translation Corpora.

Структурна організація корпусу може бути різна, залежно від прагматичних цілей його творця або користувача: у вигляді традиційного тексту з посиланням на переклад, в табличній "дзеркальній" формі, що більш зручно для сприйняття і порівняння, у вигляді бази даних.

Напрямки корпусної лінгвістики, в тому числі проекти електронних корпусів текстів, активно розвиваються і мають значний

прикладної потенціал в методиці навчання іноземних мов і перекладу, а також в комп'ютерній лінгвістиці. Питанням навчання мови та перекладу на базі паралельних корпусів приділено велику увагу в роботах таких вчених як М.Барлоу, Маккенері, Бейкера, Уїлсона, Денілсон і Райдінгс, Заннеті, Аренберг, Бланка, Брауна, Черча і Гейла, Девіса, Фостера і багатьох інших.

За останнє десятиліття в світі було створено безліч двомовних / багатомовних корпусів, з них:

- EUROPARL - 20.000.000 слововживань, відкритий корпус Європарламенту на 11 мовах (автор Philipp Koehn) <http://www.isi.edu/~koehn/publications/europarl/>

- CHEMNITZ GERMAN-ENGLISH TRANSLATION CORPUS - 1.000.000 слововживань (тексти - академічні, політика, туризм) <http://www.tu-chemnitz.de/phil/InternetGrammar>

- KACENKA (Korpus anglicko-cesky; Czech) - 3.000.000 словоупотреблень <http://www.phil.muni.cz/angl/kacenska/kachna.html>

- OPUS (an open source parallel corpus) - це спроба зібрати переклади в Інтернет, вирівняти і розмітити корпус, додати лінгвістичну інформацію (5 мов). <http://logos.uio.no/opus/>

- English-French Canadian Hansard (Brown et al, 1991; Gale and Church, 1991);

- Lancaster's ITU, що включає англійську, французьку та іспанську мову (McEnery et al., 1997);

- Корпус "Agenda 21", що включає датська, англійська, французька та німецька мови (Kraaij, 1997);

- Багатомовний корпус, який включає переклади Біблії на англійській, французькій, датською, фінською, грецькою, латинською, шведською, іспанською в'єтнамською мовами (Resnik et al., 1999)

- INTERSECT - англо-німецький паралельний корпус (Salkie, 1995).

Паралельні корпуси в навчанні перекладу

Зіставлення висловлювань, що мають аналогічний зміст, не є чимось особливим. Це в певному сенсі традиція, висхідна ще до зіставлення канонічних біблійних текстів та їх перекладів на європейські мови, наприклад, в роботах Е.Гуттера, Е.Гішера, працях з універсальної граматики XVII-XVIII ст. Традиція ця триває і в сучасній лінгвістиці. Найбільшу розробленість і широке застосування метод

паралельних текстів отримав в роботах австрійського лінгвіста М.Вандрушкі і його послідовників.

Паралельні тексти є незамінними "помічниками" в навчанні перекладу, і фактично жоден практичний посібник з практики перекладу не існує без них (наприклад, підручники В.В.Кабакчі, Т.А.Казаковой). Комплекси вправ спрямовані переважно на зіставлення вихідного і перекладного текстів з метою ідентифікації тих чи інших прийомів перекладу і оцінки їх ефективності. Зокрема, студентам пропонується дати детальний аналіз лексичного і граматичного наповнення оригінального тексту в зіставленні з текстом перекладу.

Перетворення паралельних текстів в електронний вигляд і організація їх у вигляді електронного корпусу призводить до позитивного ефекту (великий обсяг матеріалу, його різноманітність за стилями і жанрами, ефективність швидкого аналізу та пошуку прикладів на аналізовані конструкції і т.д.). "Використання паралельних корпусів, очевидно, позитивно впливає на процес навчання перекладу. Порівнюючи паралельні корпуси з двомовними словниками, можна виявити кілька важливих відмінностей: двомовні словники - набори лексичних еквівалентів (звичайні словники) або термінів (спеціалізовані словники і термінологічні), представлені творцями словників в якості варіантів перекладу. Паралельні корпуси є свого роду збірками стратегій і еквівалентів перекладу, якими керувалися і використовували перекладачі. При виборі еквівалента перекладу зі звичайного двомовного словника перекладач повинен оцінити, чи підходить запропонований варіант до нового контексту, перевіряючи доцільність кожного із запропонованих. Паралельний корпус пропонує приклади способів перекладу подібних проблемних моментів. Паралельні корпуси можуть забезпечити нас інформацією, яку двомовні словники зазвичай не містять. Вони не тільки пропонують еквіваленти на рівні одного слова, але також і випадки перекладу безеквівалентної лексики. Паралельний корпус наочно демонструє як саме перекладач впорався з подібними проблемами. Тому він може не раз допомогти при з'ясуванні якихось проблемних моментів при перекладі текстів. Знову ж таки, за допомогою комп'ютерних технологій перекладач може накопичувати свої паралельні електронні тексти для подальших робіт.

Паралельні корпуси в навчанні мови

Приклади з корпусу також можуть бути використані при навчанні мові, оскільки дають студентам практичний матеріал, з яким вони зіткнуться при використанні мови в реальних ситуаціях міжкультурної комунікації. Основний недолік багатьох підручників в тому, що вони містять тільки винайдені приклади, і їх опис базуються на інтуїції або чийхось висновках. Але сучасна західна методична література вже стала активно використовувати приклади і описи з корпусів або інших автентичних джерел. Корпуси можуть використовуватися для аналізу та виявлення недоліків існуючих матеріалів для викладання іноземних мов. Ці роботи мають загальну методологію - дослідники аналізують ті чи інші структури або лексику як в типових підручниках, словниках, так і на базі корпусів, а потім порівнюють результати між двома мовами. Більшість таких досліджень привели до висновку, що існують значні відмінності між тим, що підручники "викладають" і як насправді носії мови використовують її, що підтверджено корпусами. Деякі підручники або не зачіпають найбільш важливі аспекти, або висуюють на передній план вийнятки мови. Загальний висновок таких робіт - матеріали навчання, що не враховують реальні контексти слововживання, можуть вводити в оману, знижувати ефективність освоєння мови, і, отже, має практикуватися використання корпусів для розробки методичних матеріалів.

У завданнях навчання перекладу паралельні корпуси текстів можуть розглядатися як реферативна інформація і надавати зразки професійного перекладу при вивченні прийомів і способів перекладу. У завданнях навчання іноземній мови такі корпуси дозволяють підібрати можливі еквіваленти досліджуваної лексики, простежити її значення і функції в тих чи інших контекстах. В даний час особливо поширені корпуси (або паралельні тексти) художньої літератури, хоча для навчання перекладу в вузі слід розробляти корпуси різних жанрів і стилів і в першу чергу орієнтуватися на науково-технічні, публіцистичні та ділові тексти.

Лекція 6.

Технологічна компетенція

Перекладачі, які пройшли вузівську підготовку, відбір та тестування для «допуску» до перекладу текстів, знають відмінність граматичних систем використовуваних мов, що таке перекладацькі трансформації і лексичні конотації, стилістичні та культурологічні особливості мови перекладу, «переклад на рівні думки». Більшість з них прочитали книги А. Паршина, Т. Казакової, Н. Дупленського з теорії і практики перекладу, А.В. Клименко «Ремесло перекладу». Проте, початківці перекладачі часто потребують чисто практичних рекомендацій, в описі основних ремісничих і технічних навичок, які ми спробували тут сформулювати.

Отже, перекладач має застосовувати сучасні технічні засоби, такі як: програми пам'яті перекладу (OmegaT, Transit, Wordfast та інші). Trados - система автоматизованого перекладу, спочатку (з 1992 року) розроблена німецькою компанією Trados GmbH. Є одним зі світових лідерів в класі систем Translation Memory (TM, Пам'ять перекладів). OmegaT - система автоматизованого перекладу, що підтримує пам'ять перекладів, написана на мові Java. Можливості продукту включають сегментацію початкового тексту на основі регулярних виразів, використання точних (англ. Exact) і неточних (англ. Fuzzy) відповідностей з вже перекладеними фрагментами, використання словників, пошук контекстів в базах даних перекладів та роботу з ключовими словами. Починаючи з версії 2.04 OmegaT також може перекладати поточний абзац тексту через Google Translate. Для роботи OmegaT потрібно версія Java 1.4, яка доступна для ОС Linux, Mac OS X і Microsoft Windows, Windows NT. Може працювати з OpenJDK.

Перелік корисних технічних засобів

Корисні вебсайти для роботи з перекладом

1. <http://www.alba-translating.ru/index.php/price.html> – шаблони перекладу деяких документів;
2. <http://www.trworkshop.net/lib/templates/index.shtml> – багатомовна колекція шаблонів документів;
3. http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?R1dOywgxro!vwgig – глосарій галузевих ризиків;
4. <http://www.polymerbranch.com/gloss.html> – глосарій термінів в області індустрії пластмас;
5. www.ruprint.ru – один з найбільших інформаційних порталів в області поліграфії. Містить величезну кількість інформації в таких розділах, як «Підприємство», «обладнання», «матеріали», «новини», «робота». Також на сайті є галузева енциклопедія;
6. www.saatchi.com – англomовний сайт всесвітньо відомого рекламного агентства «Saatchi & Saatchi»;
7. www.identica.com – англomовний сайт ще одного відомого рекламного агентства «Identica»;
8. <http://ek2005.clan.su/load/1-1-0-198> – глосарій з економіки галузевих ринків і т.п. ;
9. <http://www.eclac.org> і <http://www.cepal.org> – Економічна комісія ООН у країнах Латинської Америки і Карибського басейну: сайт містить публікації, дослідження, проекти, бази даних, новини та інші інформаційні ресурси на іспанською мовою;
10. <http://www.sice.oas.org> – Інформаційна служба міжнародної торгівлі (Організація американських держав ОАД): сайт містить інформацію англійською, французькою, португальською та іспанською мовами, включаючи повні тексти міжнародних торгових угод (типу MERCOSUR - спільного ринку країн Південної Америки), а також двосторонніх договорів про захист інвестицій / прав інвесторів і посилання на офіційні сайти, присвячені інвестиційній сфері;
11. <http://www.iadb.org> – Міжамериканський банк розвитку (МБР): інформація про проекти, публікації, політику, дослідження і статистичні дані МБР англійською та іспанською мовами, а також деякі публікації французькою та португальською мовами;

12.<http://www.imf.org> – Міжнародний валютний фонд (МВФ): інформація, доповіді, статистика, новини та публікації, в основному англійською мовою

13.<http://www.paho.org> – Панамериканська організація охорони здоров'я: програми охорони здоров'я англо- і іспаномовних країн, публікації, бібліотечні служби та багато іншого;

14.<http://www.un.org> – ООН: посилання на сайти всіх агентств ООН, включаючи Програму розвитку ООН (ПРООН), англійською, французькою та іспанською мовами;

15.<http://www.worldbank.org> – Всесвітній банк: новини, публікації, питання в стадії розробки, дані по країнах і регіонах англійською, французькою та іспанською мовами.

Перелік веб-сайтів із працевлаштування для перекладачів

1. freelance.com.ua
2. trworkshop.net
3. jooble.ua
4. jobs.ua
5. rabota.ua
6. careerjet.com.ua
7. translation-blog.ru
8. perevod.name
9. weblancer.net
10. estrabota.com.ua
11. translatorstart.com
12. indeed.com
13. odesk.com
14. prospects.ac.uk
15. translatorsbase.com
16. freelance-translator-interpreter-jobs.com
17. translationdirectory.com
18. translationcentral.com

Корисні програми для підготовки перекладу

1. Multiterm – програма, націлена на створення термінологічних баз, вона підключається до Workbench, що збільшує продуктивність роботи.

2. Winalign – програма для створення ТМ (або блоків пар) з використанням вже наявних перекладів.

3. TagEditor – програма, що дозволяє працювати в різних форматах і виробляти форматування.

4. Програма WordFast (www.wordfast.net).

5. Компанія Atril (www.atril.com) випускає набір потужних засобів ТМ (DejaVu Interactive).

6. Pretranslate сегментує вихідний текст і автоматично підставляє в текст переклади сегментів, знайдених в БД.

7. Програма DejaVu сумісна з численними текстовими редакторами і верстальними програмами, в тому числі Word, PowerPoint, FrameMaker, PageMaker, QuarkXPress, Interleaf, а також ТМ-програмами IBM і Trados; підтримуються формати RTF, Help Contents, Java Properties files, HTML (включаючи ASP), HTML Help, SGML, RC, C / C ++.

8. Програми SDL International (www.sdlintl.com).

9. STAR (www.star-transit.com) і серія програм для автоматизації діяльності перекладача.

10. ТМ-програма Transit Professional.

11. Програма WordFisher інтерпується з Microsoft Word.

12. Програма TranslationManager.

13. Програми пам'яті перекладу (Trados, OmegaT, Transit, Wordfast та інші) електронні словники (Lingvo, Multitran) офісні пакети (MS Office, Open Office).

14. Спеціалізовані програми для обробки зображень, форматування документів, роботи з аудіо-та відеофайлами (Adobe Acrobat, Adobe Photoshop, AutoCAD, Dreamweaver, FrontPage, PowerPoint).

15. Допоміжні технічні засоби (мікрофон, відеокамера, принтер, сканер, цифровий фотоапарат, факс та інше) при підготовці письмового перекладу.

16. Електронні словники (Lingvo, Multitran), офісні пакети (MS Office, Open Office) і інші спеціалізовані програми для обробки зображень, форматування документів, роботи з аудіо-та відеофайлами (Adobe Acrobat, Adobe Photoshop, AutoCAD, Dreamweaver, FrontPage, PowerPoint) та різні типи операційних систем (Windows Vista / XP, Linux, Mac OS), а також допоміжними технічні засоби (мікрофон, принтер, факс та інше) при підготовці письмового перекладу.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика: [учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей] / И. С. Алексеева – СПб. : Союз, 2004. – 288 с.
2. Виссон Л. Синхронный перевод с русского на английский и практикум по синхронному переводу / Линн Виссон / Р. Валент. – 2002. – 274 с.
3. Емельянова Я. Б. Лингвострановедческая компетенция переводчика: теория и практика: Монография / Я. Б. Емельянова. – 2-е изд., испр. и доп. – Нижний Новгород: ООО "Стимул-СТ", 2010. – 201 с.
4. Иконникова Т. Б. Отбор персонала на предприятии / Т. Б. Иконникова // Итоги «Первой всероссийской переписи фрилансеров» в диаграммах и графиках / 2008. – № 17. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/2008/17/Gebrial.pdf>
5. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English <=> Russian / Т. А. Казакова. – СПб.: «Издательство Союз», 2001. – 320 с.
6. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: [учеб. пособие] / В. Н. Комиссаров – М. : ЭТС, 2004. – 424 с.
7. Лазебна Н. В. Конспект лекцій з дисципліни : «Чинники успішного працевлаштування» для студентів спеціальності 0203 Гуманітарні науки, 6.020303 "Філологія" з подальшим навчанням за спеціальністю 7.02030304 "Переклад" усіх форм навчання / Укл. Н. В. Лазебна. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. – 62 с. (5 екз.)
8. Лазебна Н. В. Методичні вказівки з дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)» (аспект усного перекладу) з аудіо-додатком для студентів 2-5 курсів спеціальності 035 "Філологія", за спеціалізацією 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)» всіх форм навчання / Упоряд. Н. В. Лазебна. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. – 60 с.
9. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания: [учебное пособие для студ. перевод. факультетов высш. учеб заведений] / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
10. Максимов Е. С. Теорія та практика усного двостороннього перекладу для студентів факультету перекладачів та факультету

заочного та вечірнього навчання. Навчальний посібник / Максимов Е. С. – К.: «Ленвіт», 2007. – 416 с.

11. Миньяр-Белоручева А. П., Миньяр-Белоручев К. В. Английский язык. Учебник устного перевода: Учебник для вузов / А. П. Миньяр-Белоручева, К. В. Миньяр-Белоручев. – М. : Издательство «Экзамен», 2003. – 352 с.

12. Черноватий Л. М. Зміст поняття "фахова компетентність перекладача "як складової методики навчання [Електронний ресурс] / Л. М. Черноватий. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/11743/1/16.pdf>

13. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : Підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю "Переклад" / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.

14. Шевчук В. Электронные ресурсы переводчика / В. Шевчук. – Либрайт, 2010. – 136 с.

Допоміжна

1. Chan Sin-wai. The Future of Translation Technology: Towards a World Without Babel. Taylor & Francis, 2016.

2. Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf

3. Daniel Tomozeiu, Kaisa Koskinen & Adele D'Arcangelo Teaching intercultural competence in translator training The Interpreter and Translator Trainer_Vol. 10 , Iss. 3, 2016

4. Geoffrey S. Koby Certification and Job Task Analysis: Translator Knowledges, Skills and Abilities as a Way to Validate Translator Certification Examinations. February 19, 2013.

5. Maria Pinto, Dora Sales, (2008) "INFOLITRANS: a model for the development of information competence for translators", Journal of Documentation, Vol. 64 Issue: 3, pp. 413-437, <https://doi.org/10.1108/00220410810867614>

6. Gile D. Basic concepts and models for interpreter and translator training / D. Gile. – John Benjamin Publishing Company, 2009. – 283 p.

7. Hatim B., Mason H. The Translator as Communicator / B. Hatim, H. Mason. – London: Routledge, 1997. – 307 p.
8. Heeter C. Implications of new interactive technologies for conceptualizing communication / C. Heeter // Media use in the information age. – Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1989. – P. 85-108.
9. Hillis K. Digital Sensations: Space, Identity, and Embodiment in Virtual Reality / K. Hillis. – University of Minnesota Press, 1999. – 271 p.
10. Marschark M., Peterson R., Winston E. A. Sign Language Interpreting and Interpreter Education: Directions for Research and Practice / M. Marschark, R. Peterson, E. A. Winston. – New York: Oxford UP, 2005. – 322 p.
11. Martin C. 10 Killer Job Interview Questions and Answers [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.interviewcoach.com/>
12. Morris M. The Internet as mass medium [Электронный ресурс] / M. Morris, C. Ogan // Journal of Computer-Mediated Communication. – 1996. – Vol. 1. – №4. – Режим доступа : <http://www.asusc.org/jcmc/vol1/issue4/morris.html>.
13. Nunziato D. C. Virtual Freedom: Net Neutrality and Free Speech in the Internet Age / D. C. Nunziato. – Stanford, CA : Stanford University Press, 2009. – 194 p.
14. Pinker S. The Language Instinct [Электронный ресурс] / S. Pinker. — Режим доступа: http://books.google.com.ua/books/about/The_language_instinct.html?id=ednWUqVRFpgC&redir_esc=y.
15. Simon S. Gender in Translation: Cultural Identity and the Politics of Transmission / S. Simon. – London: Routledge, 1996. – 243 p.
16. Stelmaszak M. Curriculum Vitae That works in the translation industry [Электронный ресурс] / Stelmaszak M. – Режим доступа : <http://www.wantwords.co.uk>
17. Teodora Popescu. 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics May 5-7 2011 Sarajevo Linguistic competence vs. Translation competence: A pedagogic approach.
18. What is an intercultural translator? – Режим доступа : <http://www.pictllp.eu/en/intercultural-competence/what-is-an-intercultural-translator>

Інформаційні ресурси

1. Agora – Transnational Placement Scheme For Translation Students
2. freelance.com.ua
3. freelance-translator-interpreter-jobs.com
4. <http://www.ressources.univ-rennes2.fr/service-relations-internationales/optimale/>
5. <https://www.academic-projects.eu/agora/default.aspx>
6. indeed.com
7. odesk.com
8. perevod.name
9. prospects.ac.uk
10. Qualettra. <http://www.eulita.eu/qualettra>
11. Tradutech. <http://www.otct-project.eu/>
12. Trans-European Voluntary Certification for Translators
<http://transcert.eu/Erasmus> Network for Professional Translator Training
13. translation-blog.ru
14. translationcentral.com
15. translationdirectory.com
16. translatorsbase.com
17. translatorstart.com
18. trworkshop.net
19. weblancer.net